

Leto XXIX.

Številka 10.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^R. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1913.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Friderik Babnik</i> : K likvidaciji zadrug z neomejeno zavezo	289
2. <i>Ivan Kavčnik</i> : Načrt hrvaškega civilnega pravnega reda	295
3. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
a) 1. §§ 351, 320 o. d. z. Ako naredi lastnik samolastno na svojem zemljišču napravo, da bi ž njo drugega, ki ima tam služnostno pravico, oviral v izvrševanju te pravice in slednji, ne da bi pravočasno tožil, to napravo po preteku 30. dni samolastno zopet odstrani, gre lastniku zemljišča, če prav ga je smatrati prvotno za nepristnega posestnika, pravica postavnega posestnega varstva. 2. Vprašanje, se je li motenje posesti izvršilo v mali ali veliki meri, ne odločuje; zadošča dejstvo motenja posesti brez ozira na njegovo razsežnost. 3. Zastopniški stroški iz Ljubljane v Mokronog	298
b) Sodna položba varovanskih vrednot v poštno-hranilnem uradu je dopustna po zakonu od 15. septembra 1909 št. 198 drž. zak., a ni obvezna za stranke	300
c) Povrnitev škode v zmislu § 2 zakona z dne 27. aprila 1896 št. 70 drž. zak. — Kupčija s srečkami na obroke	304
d) Spor o porabi prostorov, vzetih skupno v najem, je rešiti pravnim potom	305
B. Kazensko pravo.	
a) Zasebni obtožitelj ni dolžan povrniti oproščenemu obtožencu gotovih stroškov in škode na zamudi, torej tudi ne stroškov za predlog na odmero stroškov in za pritožbo zoper prvosodni sklep, ki odklanja odmero (§ 390 odst. 1 kaz. pr. r.)	307

K likvidaciji zadrug z neomejeno zavezo.

Spisal dr. Friderik Babnik.

Nesporno zakon z dne 9. aprila 1873 drž zak. št. 70, ne zadošča zahtevam, katere je staviti na zakonodajalca za primer konkurza zadruge z neomejeno zavezo. Smelo se sme trditi, da vsebujejo ravno ona določila leg. cit., ki se pečajo s predmetno stvarino največje nevarnosti tako za zadrušnike, kakor za upnike; ne vplivajo pa samo na neposredne interesente naravnost pogubno, njih vpliv sega globoko v splošne gospodarske razmere ter povzroča gospodarsko krizo v večjem ali manjšem obsegu.

Izmed določil navedenega zakona, ki ovirajo vsako racijonalno likvidacijo v konkurz zapale zadruge z n. z., navajam te-le:

1. V zmislu § 61. leg. cit. mora likvidacijski odbor po pravomočnosti konečnega razdelilnega načrta konkurznega postopanja sestaviti obračun prispevkov, t. j. likvidacijski odbor mora izračunati, s katerim zneskom naj prispeva vsak posamezni zadrušnik k primanjkljaju, ki zadene upnike po končnem konkurzu. Prispevek posameznega zadrušnika se naj izračuna po onem ključu, ki ga določa statut zadruge, oziroma v zmislu zakona, t. j., vsak zadrušnik mora razmeroma svojemu deležu prispevati.

Vsakemu, ki pazljivo pregleda zadevna določila §§ 61 in sl. leg. cit. in premotriva njih posledice, je jasno, da takega reparticijskega postopanja v praksi skoraj ne more biti konca.

Že okolnost, da mora likvidacijski odbor primanjkljaj razdeliti s prva na vse zadrušnike razmeroma njihovim deležem, da ne sme že od vsega početka vpoštevati kapitalne zmožnosti posameznega zadrušnika in da se je nanjo ozirati šele o priliki naknadnih razdelilnih načrtov v zmislu § 67. leg. cit., ovira vsako racijonalno in hitro postopanje.

Ako se nadalje še upoštevajo pravna sredstva, s katerim je možno v zmislu zakona posameznim zadrušnikom izpodbijati ve-

ljavnost razdelilnega načrta in ako se končno uvažuje notorično dejstvo, da skušajo skoraj vsi zadružniki plačilo zavlačevati, tedaj je jasno, da je likvidacija zadruge s pomočjo v zakonu določenega reparticijskega postopanja skoraj nemogoča.

2. Itak že nepraktično osnovano reparticijsko postopanje pa postane povsem iluzorno in brezpredmetno vsled določil §§ 60. in 72. leg. cit.

V zmislu citiranih paragrafov sme namreč vsak upnik, ne glede na tek in razvoj reparticijskega postopanja ostanek svoje, h konkurzu prijavljene in v njem likvidirane terjatve pri vsakem zadružniku izvršilnim potom izterjati.

Ta upnikova pravica pa je v dvojnem oziru nevarna. Predvsem so vsled te upniku v zakonu priznane pravice vsi premožnejši zadružniki upnikom na milost in nemilost izročeni. Nadalje pa je ta pravica upnikov tudi njim samim, oziroma vsaj manjšim upnikom na milost in nemilost izročeni. Nadalje pa je ta pravica upnikov tudi samim, oziroma vsaj manjšim upnikom skrajno nevarna. Večji upniki, zastopani po odvetnikih, pripravijo izvršilno postopanje proti posameznim zadružnikom že pravočasno, dolgo pred sklepom konkurza, in prehitte s tem vse manjše upnike. Manjšim upnikom, ki si ne morejo plačati dragega odvetnika, ki ne morejo razmer posameznih zadružnikov temeljito premotrivati, preti torej nevarnost, da začno z izvršbami šele takrat, ko so večji upniki že vse zarubili, kar se sploh zarubiti da, in ravno tem najrevnejšim upnikom preostaja torej edinole več ko dvomljivo upanje, da si rešijo vsaj nekaj svoje terjatve s pomočjo zgoraj pod 1. omenjenega, povsem iluzornega reparticijskega postopanja.

3. Da pa je nesreča, ki jo povzroča tak konkurz ne samo pri zadružnikih, ampak tudi pri upnikih, še večja, da se zle posledice še bolj razširjajo tudi na kroge le poredno interesirane in da se skoraj ves kapital končno spremeni v stroškovne terjatve posameznih odvetnikov, dana je onim zadružnikom, ki so jih upniki prisilili do večjega plačila, kakor je po statutu ali zakonu dovoljeno z ozirom na interno jamstvo v razmerju k deležu posameznega zadružnika — povrh še regresna pravica do sodružnika.

Ako se torej upoštevajo vse te slučajnosti in posledice zakonitih določil, se ni čuditi, da se je skušalo še pri vsakem konkurzu zadruge z n. z. preprečiti postopanje v zmislu citiranega zakona, ter

da se je še v vsakem slučaju premišljevalo, kako da se naj izvrši končna likvidacija zadeve poravnalnim potom.

Tudi slovenskega jurista bode zanimalo to vprašanje zlasti z ozirom na dogodke na slovenskem denarnem trgu. Nastopna izvajanja pa se omeje na ona vprašanja, ki so zlasti za slovenskega jurista z ozirom na obče znane dogodke na Kranjskem in na Štajerskem aktualna; nadalje se izloči iz te razprave vsako razmotrivanje o morebitni državni, deželni i. t. d. pomoči; pokazati in dokazati je zgolj, da morejo upniki in zadružniki iz lastne inicijative in iz lastne moči preprečiti nevarnosti, ki jim pretijo, ako pride po končanem konkurzu do postopanja v zmislu navedenega zakona.

Še pri vsakem sličnem konkurzu so bili udeleženci sprva mnenja, da je mogoče zadevo rešiti s pomočjo nekake splošne poravnave med upniki in zadružniki in da naj pripravi tako poravnavo likvidacijski odbor.

Teoretično se da taka poravnava zagovarjati, ali izkušenj, ki so jih doživeli zelo izkušeni pravniki n. pr. pri konkurzu: »Nussdorfer Spar- und Vorschusskasse« na Dunaju, so dokazali, da se taka poravnava le redkokdaj posreči in da je naravnost nemogoča, kadar je število upnikov in zadružnikov veliko. Soglasja med več sto upniki in zadružniki ni mogoče doseči. Taka poravnava pa zahteva s o g l a s n e g a sklepa v s e h upnikov in v s e h zadružnikov. Majorizacija onih, ki se protivijo poravnavi na shodu upnikov ali zadružnikov, je nemogoča, kajti nobenemu izmed upnikov se ne more kratiti brez njegovega privoljenja v zakonu mu zajamčene pravice do samostojnega izvršilnega postopanja v zmislu § 60. leg. cit., in ravno tako se tudi ne more posameznega zadružnika, izvzemši primera § 60., prisiliti do večjega prispevka, kakor onega, ki se mora določiti v zmislu zakona potom repartacijskega postopanja. (Vide judikat 24. aprila 1906 praes. 301 I. B. št. 175.)

Naloga likvidacijskega odbora in ravno tako naloga upniškega odbora v konkurzu je zelo omejena in v okvir po zakonu določenega delokroga teh odborov gotovo ne spada sklepanje poravnave, tako da se morajo morebitni dogovori teh odborov o končni finalizaciji smatrati edinole za nekaka neobvezna pripravljalna pogajanja.

Likvidacijski odbor je gotovo v prvi vrsti poklican, da pripravlja tla za racionalno končanje poravnalnim potom, ali vsa njegova prizadevanja se morejo omejiti na nasvetovanja in na poduk

prizadetim. Likvidacijskemu odboru niso na razpolago proti posameznim zadružnikom nobena sredstva, s katerimi bi jih mogel prisilili k izpolnitvi kake poravnave, in vsa njegova moč se omeji po pravomočnosti razdelilnega načrta na povsem nepraktično reparticijsko postopanje.

Ker nima likvidacijski odbor končno prav nobenega sredstva, da bi po končanem konkurzu preprečil samostojno izvršilno postopanje posameznih upnikov (eventualne obljube upniškega odbora v konkurzu napram likvidacijskemu odboru, da se odpovedo upniki samostojnemu izvršilnemu postopanju v zmislu § 60. leg. cit., ne večjejo posameznih upnikov, ker ne spada taka obljuba v delokrog upniškega odbora), se mora priti do zaključka, da likvidacijski odbor ni oni organ, kateremu bi bilo sploh mogoče zadevo uspešno končati.

Končanje tako zamotane zadeve, v kateri se križajo koristi več sto udeležencev, je le tedaj mogoča, ako se ustvari instanca, pri kateri so podani pogoji neobhodno potrebne koncentracije in preglednosti cele zadeve in katera ima povrh še ona pravna sredstva in ono moč, da more svoje sklepe uspešno uveljavljati tudi proti volji posameznika, ki se upira sklepu večine.

Vsa moč in vse pravice pri zadrugi z n. z. zapali v konkurz, so podane vsled določila § 60. cit. zak. upnikom, dočim imajo zadružniki ter njih organ, likvidacijski odbor skoraj edinole dolžnosti.

Ni se torej čuditi, da so praktiki zasnovali misel, to moč koncentrirati in da so (in sicer uspešno v slučaju »Spar- und Vorschusskasse in Nussdorf) s pomočjo te koncentrirane moči upnikov, pomagali ravnotako upnikom, kakor zadružnikom, ki so jih obvarovali pogubnega postopanja v zmislu citiranega zakona.

Naslednja izvajanja te študije, ki se ozirajo predvsem na dogodke na slovenskem denarnem trgu, torej niso rezultat edinole teoretičnega razmotrivanja predmetnega vprašanja, marveč se opirajo na izkušnje praktikov, ki so to vprašanje o priliki zgoraj omenjenega praktičnega slučaja po najrazličnejših poskusih v zadovoljnost vseh intersentov ugodno rešili.

Pri vsaki v konkurz zapali zadrugi je, kakor dokazuje praksa, največji del terjatve proti zadrugi v rokah manjšega števila upnikov. Ti večji upniki so navadno ali zelo bogati zasebniki ali pa denarni zavodi.

Ti večji upniki se združijo v poseben konsorcij, juristično osebo, kateremu konsorciju odstopijo vse svoje terjatve.

Naloga tega konsorcija, ki se mora ustanoviti že dlje časa pred sklepom konkurza, meri naj v prvi vrsti na to, da pridobiva cesijskim potom vse terjatve ostalih upnikov. Ako so v konsorciju združeni upniki sami trdni, zlasti ako so denarni zavodi, se terjatve manjših upnikov najložje na ta način pridobe za konzorcij, da poveri konsorcij to nalogo posebnemu denarnemu zavodu, kateremu jamčijo za eventualno izgubo do gotovega zneska v konsorciju združeni upniki.

Ta denarni zavod izplača manjšim upnikom za njih terjatve vnaprej določeno, kapitalni zmožnosti zadrušnikov in stroškom, izgubi obresti i. t. d. primerno maksimalno vsoto in ni dvomiti, da se omenjenemu zavodu v kratkem, zlasti ako traja konkurz dlje časa, posreči si pridobiti skoraj vse terjatve manjših upnikov.

Šele tedaj, ko se je koncentracija terjatev v posesti konsorcija posrečila, se naj konkurz čim preje zaključi.

Po zaključenju konkurza se naj primanjkljaj, oziroma ostanek terjatev, ki so združene pri edinem opniku, t. j. pri konsorciju skupno zastavno-pravno zavarujejo.

Glavna naloga konsorcija je potem ta, da razdeli primanjkljaj na posamezne zadrušnike, in sicer pravično, t. j. primerno gospodarski zmožnosti posameznega zadrušnika (individualna razdelitev).

Konsorcij pa mora že od vsega početka od svoje koncentrirane terjatve nekaj popustiti in primanjkljaj, za katerega jamčijo vsi zadrušniki, se torej že na ta način izdatno zmanjša. Nadalje pa tudi ni prezreti, da se je celotni primanjkljaj že o priliki koncentracije terjatev vseh upnikov nekoliko zmanjšal, kajti kakor povedano se manjšim upnikom ne izplača nominalna vrednost njihovih terjatev, ampak samo primerna kvota, in ravnotako samo ob sebi je razumljivo, da se od zadrušnikov s strani konsorcija ne sme več izterjati za te terjatve, kakor je konsorcij, upoštevajoč obresti sam plačal za te terjatve.

Najtežavnejše delo konsorcija obstoji potem v razdelitvi tako zmanjšanega primanjkljaja na posamezne zadrušnike. Absolutno pravično se primanjkljaj seveda ne da razdeliti, pač pa se ustvarjajo lahko opreznosti, ki utegnejo od vsega početka preprečiti vsako

nepotrebno krivičnost in ki zjamčijo, da se s strani konsorcija vsaj skuša doseči čim največja pravičnost razdelitve.

Taka kautela bi obstajala v prvi vrsti v tem, da izvolijo upniki kakor tudi zadružniki nekako cenilno komisijo povsem neodvisnih, na stvari neinteresiranih oseb, ki naj ugotovijo skupno s konsorcijem po temeljitem premostrivanju premoženjskih razmer zadružnikov, koliko da naj vsak zadružnik prispeva k primanjkljaju.

Razdelitev primanjkljaja, oziroma ugotovitev prispevka bi se morala vršiti po gotovem ključu in bi se zlasti moral upoštevati dohodninski davek, ki ga plača posamni zadružnik.

Nadaljna kautela bi bila tudi ta, da konsorcij ne izključi interesirane javnosti in da se vršijo seje in sklepi o razdelitvi **javno**, tako da se že od vsega spočetka izloči vsako sumničenje o kaki krivični razdelitvi deficita, oziroma določitvi prispevka.

Po določitvi prispevka posameznega zadružnika se zadružnik pozove, naj prostovoljno prispeva določeni znesek. Ako se zadružnik ne odzove opominu, potem ima konsorcij dovolj sredstev, da ga prisili izvršilnim potom k plačilu, kajti konsorcij, kot edini upnik je upravičen k izvršbi v zmislu § 60. in sled. cit. zak.

Zadružnikom, ki se protivijo volji konsorcija in sklepu cenilne komisije pa se že z ozirom na ostale zadružnike in že z ozirom na neobhodno potrebno disciplino ne sme prizanašati; proti takim se mora strogo postopati in pri njih se mora skušati izvršilnim potom izterjati, kolikor se da. Ako se takim zadružnikom v primer nem p o d u k u predoči, da ga more konsorcij glede celega primanjkljaja izvršilnim potom preganjati in ga tako popolnoma uničiti, tedaj bo prišel nrenda vsak zadružnik še pravočasno do spoznanja, da je boljše da plača od konsorcija določeni prispevek, kakor da dopusti izvršbo glede celega primanjkljaja.

S strogostjo pa se mora v postopanju konsorcija tudi združiti neobhodno potrebno upoštevanje plačilne zmožnosti posameznega zadružnika. Prispevek se naj plača proti primernemu zavarovanju in proti obrestovanju v primernih obrokih; proti zadružnikom, ki kažejo resno voljo k plačilu, se naj postopa popustljivo itd.

S tem, da izterja konsorcij primanjkljaj, pa naloga konsorcija še ni izčrpana; konsorcij mora tudi še v interesu zadružnikov in javnosti preprečiti morebitne regresne pravde med posameznimi zadružniki.

Te regresne pravde pa se preprečijo na ta način, da zahteva konsorcij istočasno s plačilom od cenilne komisije določenega prispevka, da odstopi zadružnik svoje regresne pravice konsorciju in da vztraja pri tej zahtevi s pripombo, da bi se v nasprotnem slučaju ne mogel zadovoljiti s plačilom prispevka, marveč da bi v tem slučaju skušal izterjati ves primanjkljaj pri dotičnem zadružniku.

Ako se v tem oziru dosledno in strogo postopa, se bo menda vsak zadružnik odločil k cesiji svojih regresnih pravic.

Preostaja le še vprašanje, če ne padejo zadružniki pri tem načinu finalizacije v konkurz zapadle zadruge z n. z. iz Scile v Karibdo, in če se ne izročijo zadružniki upnikom sami na milost in nemilost, kakor v primeru postopanja v zmislu cit. zak.

Na prvi pogled bi bilo morda temu vprašanju pritriditi; ako se pa upošteva, da je finalizacija s pomočjo konsorcija vsled koncentracije dela cenejša in razdelitev prispevka na posameznega zadružnika pravičnejša, ako se uvažuje, da prepreči ta način finalizacije po končanem konkurzu takojšnjo izvršilno postopanje posameznih upnikov in da omogoči plačilni zmožnosti posameznega zadružnika primerno, neprenagljeno izterjanje prispevka — tedaj se bo moralo — kakor se je to že v praksi izkazalo — priznati, da je označeni način finalizacije z ozirom na današnje razmere na denarnem trgu vsaj upoštevanja in natančnejšega razmotrivanja vreden.

Načrt hrvaškega civilnega pravnega reda.

Spisal c. kr. višji sodni svetnik **Ivan Kavčnik.**

V naše prijetno iznenadenje je izšel pred kratkim kot priloga »Mjesečniku« »Izvestitelj« načrt osnove zakona o sudskom postupku u građanskim pravnim sporovima (gradj. parnični postupnik«.)

Kot star procesualist sem se takoj vrgel z vso vnetostjo na to, za našo sosedo epohalno delo, a žalibog moram premostrivanje prekiniti, ker me kliče — zvančno putovanje. Ko se povrnem in če mi bode le količkaj časa na razpolago, se hočem obširneje baviti na

obče in po posameznih delih s tem zakonodajskim fenomenom na našem jugu. Za sedaj le to-le.

Del, ki obsega določbe sodnega opravnika (J. N.) je, kakor se izvaja v motivih, povzet po večini iz novega ogrskega zakona, civilni pravni red sam pa ponajveč iz našega zakona. Kar se tiče poslednjega, je uporabljen tudi že naš načrt zakona o razbremenitvi sodišč. Pogrešam pa nekaj. Zakaj se sprejema zgolj v našem civilnem pravnem redu vzakonjeni material in ne tudi dopolnilne odločbe najvišjega sodišča ter razni ukazi justičnega ministrstva?

Znano je, koliko je nastalo pri nas kontroverz takoj ko se je zakon razglasil — in tudi že preje — in kako opravičene so bile nekatere graje. Justična uprava jih je morala sama priznati in pomagala si je ob eni strani s tem, da je poklicala na pomoč vrhovno sodišče, ki je potem odpravilo mnogo dvomljivosti in pomanjkljivosti s svojimi judikati, deloma pa s tem, da je sama izdala nebroj ukazov in naredb o uporabi novih zakonov. Spominjam tu le na predpise o zamudni sodbi. In vendar so v »načrtu« povzeti zgolj dotični paragrafi našega civ. prav. reda.

In naš »dejanski stan« (»presudne činjenice« § 495. št. 4 načrta) je tudi prevzet. Svetoval bi odločujočim faktorjem, da vprašajo pri našem justičnem ministrstvu, v katerem stadiju se sedaj nahaja pri nas to vprašanje. Toliko vem gotovo, da se je pred leti proučevalo o odpravi dejanskega stanu.

Po mojih mislih je dejanski stan — nu recimo slepič v organizmu civilnega procesa. Prav nobene resne organske funkcije nima, pa muči do živega in tira v obup ubogo paro prvostopnih sodnikov.

Potem prizivno postopanje. Prepričan sem, da se bodete bridko kesali, ako prevzamete to poglavje našega civ. pr. reda tako nekritično, kakor se to predlaga v načrtu.

Odbor društva »Pravnik« me je povabil, da bi prihodnjo zimo napravil predavanje o prizivnem postopanju. Upam, da mi bo mogoče odzvati se temu vabilu.

Potem nam bo dana prilika, da se z vsakim posameznim delom mehanizma prizivnega postopka ponatanko bavimo in upamo, da se bo tudi za načrt hrv. civ. pravnega reda našel marsikak koristen nasvet. Povedal pa bi že danes rad to-le.

Nikarte ne bodite sužnji principa nedopustnosti novot, kakor smo mi. Ta okrutnež zahteva pri nas na resnici in pravici toliko

žrtev, da bi ga mogli nasvetovati le našim najhušim sovražnikom, ne pa sobratom.

Pravdni postopek bodi socijalen. Socijalno pa ni, če se pravu neuki stranki, ki na prvi stopinji ni bila zastopana po odvetniku, odvzame vsaka možnost, uveljaviti šele pozneje stvari, ki se pokažejo kot za rešitev pravde važne. Drugače je, če ima stranka odvetnika že na prvi stopinji. Tu se pač more in sme po vsej pravici pritisniti na strokovnjaka, ki živi od pravnega zastopanja, da takoj navede vse, kar je njegovemu zastopancu v korist. Če tega ne stori, potem naj se le med sabo pomenita — stranka in on —, kdo je kriv. Naj se nikar ne ugovarja, da je sodnik primoran zastopati stranko, ki nima odvetnika. To prvič ni res, ker naloženo mu formalno in materijalno vodstvo po judikaturi vrhovnega sodišča ne sega tako daleč, da bi sodnik moral izpraševati stranko po vsakojakih ugovorih. Pa če bi tudi bilo res, bi to nikakor ne bilo ekvivalentno z zastopanjem po odvetniku. Le-ta ima čas, da si stranko povabi k sebi v pisarno in se z njo natančno informira. Sodnik si subtilne informacije ne more pridobiti, ker je vse kaj drugega, če se odvetnik in klijent med sabo razgovarjata o stvari in napravita bojni načrt, kakor pa če mora stranka v teku razprave v navzočnosti nasprotnika in morebitnega njegovega strokovnega zastopnika podajati odgovore in samostojne navedbe. Tudi se ne more tako zaupno obrniti na sodnika, kakor do najetega posvetovalca. Misliiti mora na to, da v prvi vrsti nima pred sabo svojega zastopnika, ampak sodnika, ki bo tudi sodil o resnicoljubnosti. To pa povzročuje ženiranost in tesnosrčnost pred sodnikom.

Po mojih mislih je treba najti način, da stranke, ki na prvi stopinji niso bile zastopane po odvetniku, v prizivnem postopanju od novih navedb ne bodo povsem prekludirane.

Najbolj mučno za prizivnega sodnika je, ko vidi da bi prizivatelj, ki si najame odvetnika šele za prizivno postopanje, zmagal, če bi bil navel na prvi stopinji, kar skuša sedaj zaman uveljavljati na prizivni instanci. In žalibog taki slučaji niso redki.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) 1. §§ 351, 320 o. d. z. Ako naredi lastnik samolastno na svojem zemljišču napravo, da bi ž njo drugega, ki ima tam služnostno pravico, oviral v izvrševanju te pravice in slednji, ne da bi pravočasno tožil, to napravo po preteku 30. dni samolastno zopet odstrani, gre lastniku zemljišča, če prav ga je smatrati prvotno za nepristnega posestnika, pravica postavnega posestnega varstva.

2. Vprašanje, se je-li motenje posesti izvršilo v mali ali veliki meri, ne odločuje; zadošča dejstvo motenja posesti brez ozira na njegovo razsežnost.

3. Zastopniški stroški iz Ljubljane v Mokronog.

Sklep vrhovnega sodišča z dne 12. avgusta 1913 opr. št. R VI. 256/13-1, v zvezi s sklepom okrožnega sodišča v Novem mestu z dne 26. junija 1913 opr. št. R 101/13-1.

Iz dejanskega stanu:

Posestnik A je vložil proti posestnici B tožbo radi motenja posesti. V tožbi je trdil A, da je letošnje leto meseca marca izkopala toženka B samolastno na parceli, ki je izključno njegova last, in na kateri nima toženka nobene kakoršnekoli si bodi pravice, jarek za odvajanje vode; da je on (A) na Veliko soboto l. l., to je dne 22. marca, ta jarek na lastno pest zasul ter da je toženka dne 24. aprila t. l. jarek zopet, in sicer brez njegovega dovoljenja, izkopala. Vsled tega zahteva A končni sklep, s katerim se ugotovi motenje posesti od strani toženke B ter se ji naroči, da izkopani jarek zasuje, postavi vse v prejšnji stan, se vzdrži vsakega poseganja v njegovo parcelo ter plača stroške.

Pri razpravi pred prvim sodiščem se je dognalo, da toženka jarka ni izkopala letošnje leto meseca marca, ampak že leta 1912. približno ob tem času. Prvo sodišče je nadalje ugotovilo, da je tožitelj toženki že leta 1912., predno je slednja jarek izkopala, ob priliki neke občinske komisije izrecno dovolil, da izkoplje jarek za odvajanje vode na njegovi parceli, in sicer tako, »da bo mogel čez voziti«.

Prvo sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo z utemeljitvijo, da je toženka z dovoljenjem tožiteljevem zadobila naslov za posest pravice izkopavanja jarka in odvajanje vode, dejanje za pridobitev te pravice pa s tem izvršila, da je jarek izkopala, in se nahaja torej v zadnji posesti te pravice, ter ni mogla radi tega tožitelja v njegovi posesti motiti.

Proti temu končnemu sklepu rekurz tožiteljev na c. kr. okrožno sodišče v Novem mestu.

Rekurzno sodišče je rukurzu ugodilo s sledečo utemeljitvijo:

»Ker je svet, na katerem je toženka izkopala jarek, kakor je to že prvi sodnik ugotovil, izključna last tožnika, in je toženka, kakor je to tudi že prvi sodnik ugotovil, od tožnika zasuti jarek še-le dne 24. aprila 1913 zopet izkopala, ne da bi radi tožnikovega dejanja dne 24. marca 1913 v § 454 c. pr. r. določeni dobi vložila tožbo radi motenja posesti v zmislu § 339, oziroma 346 o. d. z., bilo je vpoštovati določbe §§ 351 in 320 o. d. z.

V zmislu § 351 o. d. z. izgubila je toženka zatrjevano posest pravice, imeti na tožnikovi parceli jarek, in s tem, da je še-le dne 24. aprila t. l. izkopala novi jarek na istem kraju, ni mogla nadaljevati svoje zatrjevane posestne pravice, ker je ista že ugasnila.

Če je toženka čakala 33 dni in potem zopet nanovo jarek izkopala, gre tožniku, ker je v navedenem času že postal zadnji faktični posestnik, brez ozira na kake prejšnje pravice toženke postavno varstvo do posesti in je postopanje toženke, ki je posest svoje zatrjevane pravice že izgubila, označiti za popolnoma samolastno (§ 320 o. d. z.). Če ni imela več posesti, tudi ni imela ničesar več iskati na tožnikovi parceli in je bil tožnik radi samolastnega postopanja toženke k tožbi upravičen.

Je toženka mnenja, da ji pristojta glede na dogovor iz leta 1912. kak pravni naslov do prepirne pravice, prosto ji je vložiti tožbo na priznanje dotične (služnostne) pravice.«

Proti sklepu rekurznega sodišča revizijski rekurz toženke na vrhovno sodišče.

Vrhovno sodišče je revizijski rekurz toženke zavrnilo s sledečo utemeljitvijo:

Če se tudi vzame domneva prvega sodnika za podlago, češ, tožitelj je dovolil lansko leto nasprotnici, da sme na

njegovi parceli toliko izkopati, da bode mogel on neovirano čez voziti, in ako se celo popolnoma prezre čas, kedaj je tožitelj do takrat obstoječi jarek zopet zagrnil, označuje se postopanje toženke dne 24. aprila t. l. še vedno kot samolastno motenje tožiteljevega zadnjega posestnega stanja. To že radi tega, ker se je moglo glasom izida lokalnega ogleda pri položaju, kakor ga je vstvarila toženka, celo prazen voz le s posebno pripomočjo spraviti čez jarek, katerega je izkopala toženka, in je le ugotovljeno, da ta jarek ne tvori nikake »velike« ovire. Večja ali manjša stopnja oviranja pa ne more priti v poštev, ker o tem ni spora, da je tožitelj tam vozil vedno neovirano. Vsaka stopnja oviranja tožitelja pri izkoriščanju njegovega zemljišča v tej smeri znači torej poseganje v njegovo posest.

Vrhu tega se sme v zmislu § 344. o. d. z. nasilnost le tedaj, če bi prišla sodnijska pomoč prepozno, zavrniti s primerno nasilnostjo; ničesar ne govori za to, da bi toženki ne bilo mogoče se braniti uspešno proti tožitelju na način, omenjen v § 339. o. d. z., v teku roka, katerega je imela na razpolago.

Tudi glede stroškov je revizijski rekurz neutemeljen, ker je Mokronog pri obstoječih železniških zvezah lažje doseči iz Ljubljane ko pa iz Novega mesta in torej pritegnitev odvetnika iz prvega mesta ni mogla stroškov razprave povečati.

Dr. J. Pučnik.

b) Sodna položba varovanskih vrednot v poštno-hranilnem uradu je dopustna po zakonu od 15. septembra 1909 šte. 198 drž. zak., a ni obvezna za stranke.

Mati in varuhinja je izročila vrednostne papirje za svoja mladoletna otroka okrajnemu sodišču s predlogom, da jih kot dedščino po očetu hrani in upravlja davčni in založni urad okrajnega sodišča. Sodišče je sprejelo vrednostne papirje, v zadevnem sklepu pa izrekló, da bode odredilo po pravomočnosti sklepa prenos v hrambo in upravo poštno-hranilnega urada na Dunaju.

Sodišče ni ugodilo predočitvi varuhinje ter navaja v zadevnem sklepu to-le:

Pred veljavnostjo zakona od 15. sept. 1909 št. 198 drž. zak. o naložitvi varovanskega in skrbstvenega denarja v poštni hranilnici je bilo reševati vprašanje o blagajniškem ravnanju varovanske in depozitne imovine zgol po navodilu, izdanem z naredbo pravosodnega in finančnega ministrstva od 16. novembra 1850 št. 448 drž. zak., pa tudi po naredbah, ki so bile izdane pozneje. Navedeni zakon ni razveljavil teh predpisov, še manj pa sili ali nalaga sodišču ali strankam dolžnost, da nalagajo imovinske mase v poštne hranilnice. O tem ni govora z ozirom na določni zakoniti ukaz. Enako jasno pa kažeta besedilo in zmisel navedenega zakona, da je moči tudi na drug način nalagati in hraniti imovino in da je poštne hranilnice torej enakovrstna z davčnimi uradi, katerim sta naložena prevzem in hramba depozitnih mas. Razmerje med davčnimi kot založnimi radi in poštne hranilnice se sme pojmiti tako, da je poštne hranilnice prevzela sedaj takorekoč posle založnega urada poleg davkarije in da ne gre nobenemu teh uradov prednost pred drugim, ker je državno jamstvo za varno brambo enako v enem kakor drugem uradu. To je treba upoštevati pri rešitvi vprašanja, je-li hramba vrednostnih papirjev dopustna v poštne hranilnici zoper voljo strank.

Sodnik se mora držati v varstvenih in skrbstvenih stvareh vobče strankinih predlogov. S tem pa ni rečeno, da mora vselej slepo izpolniti želje in predloge varuhov in odločiti zoper svoje boljše prepričanje v nasprotju s svojo dolžnostjo, da varuje ter ščiti vselej in v vsakem položaju koristi oseb, izročenih mu v skrb. Za tako nasprotje gre tukaj.

Hramba vrednostnih papirjev v davčnem kot založnem uradu, kakor jo predlaga varuhinja, ni v korist varovancema. Eden njih je v 6., drugi v 10. letu. Domnevati je, da bodo vrednostni papirji ležali, kakor običajno, v sodni hrambi čez 10 let. Po predpisu cesarske naredbe od 26. januarja 1853 št. 18 drž. zak. in od 12. septembra 1858 št. 151 drž. zakona, je plačati za 10letno hranilno dobo 1% hranilnine, to je pri 14.400 K vsekakor precejšnja vsota 114 K.

Dokaj manjši so stroški pri poštne hranilnici. Predmetne vrednote so avstrijski državni papirji. Po zmislu naredbe pravosodnega ministrstva od 9. junija 1911 št. 30 nar. p. m., je plačati od takih vrednostnih papirjev enkratno upravnino (provizijo) 20/100 brez ozira

na hranilno dobo, če jih hrani in upravlja poštna hranilnica. Upravnine bi bilo torej od 14.400 K le 28 K.

Že prihranitev skoraj 100 K na stroških je tako važno dejstvo, da ga mora sirotinski sodnik upoštevati.

Korist za varovanca je torej jasna. Že iz tega razloga je bilo odločiti proti volji stranke, oziroma varuhinje, da se nalože navedeni državni papirji v poštni hranilnici, ne glede na olajšave, ki jih daje hramba vrednostnih papirjev v poštni hranilnici in ki so bistveno te, da se vrši vnovčenje zapadlih kuponov in pripiše skupilo za kupone hranilni vlogi ali pa pošlje upravičenemu prejemniku brez stroškov ter stranki ni plačati ne kolkovine ne poštne.

Rekurzu varuhinje rekurzno sodišče ni ugodilo. Svoj sklep utemeljuje tako:

Materijalno-pravni predpis § 229 o. d. z. o hrambi vrednostnih papirjev določa, da jih je imeti v sodniški hrambi.

Temeljem pooblastila, prejetega s cesarskim sklepom od 28. junija 1850 in vsled cesarskega sklepa od 19. julija 1849, ki je odobril, da prevzemo in hranijo davčni uradi sodne depozite, je naredba pravosodnega in finančnega ministrstva od 16. novembra 1850 št. 448 drž. zak. naložila davčnim uradom prevzem, hrambo in blagajniško ravnanje z depozitno, sirotinsko in zapuščinsko imovino, odkazano jim od sodišč.

Zakon od 15. septembra 1909 št. 198 drž. zak., naredba pravosodnega, trgovinskega in finančnega ministrstva od 2. decembra 1909 št. 199 drž. zak. in naredba pravosodnega ministrstva od 9. junija 1911 št. 30 nar. p. m. pa dopuščajo in urejajo ne le naložitev varovanskega denarja, — kar tukaj ne pride v poštev — ampak tudi hrambo varovanskih vrednostnih papirjev v c. kr. poštne hranilnici.

Iz tega se sme sklepati, da ustreza hramba vrednostnih papirjev v poštne hranilnici materijalnopravnemu predpisu § 299. o. d. z., ker se opira na zakonito določilo, ki je razveljavilo deloma ministrsko naredbo od 16. novembra 1850 št. 448 drž. zak. Sodna naredba, ki ukazuje to vrsto hrambe, ne krati torej strankinih pravic do sodne hrambe ali drugih pametnih koristi tem manje, ker je tudi poklad v poštne hranilnici podvržen razpolaganju varstvenega sodišča, ki torej hrani in upravlja vrednostne papirje; le blagajnični urad, ki hrani poklad, je drug zaradi administrativne primernosti.

Končno bodi omenjeno, da so združene s hrambo v poštni hranilnici za stranko zgolj koristi; udoben promet, bankovno nadzorstvo žrebanja pod poroštvom, ki zadene sicer zakonitega zastopnika, in neznatne pristojbine, — tako, da se ne more govoriti o škodi za stranko in ni povoda za pritožbo.

Vrhovno sodišče je ugodilo revizijskemu rekurzu z odločbo od 4. junija 1913 opr. št. R VI 184/13 in je razveljavilo prvosodni sklep.

Razlogi.

Glasom naredbe pravosodnega in finančnega ministrstva od 16. novembra 1850 št. 448 drž. zak., izdane temeljem cesarskega pooblastila od 19. julija 1849, morajo davčni in založni uradi prevzemati in hraniti sirotinske in zapuščinske denarje in vrednostne papirje. Rekurzno sodišče je v pravni zmoti, če domneva, da je zakon od 15. septembra 1909 št. 198 drž. zak. zgornjo naredbo razveljavil v tem zmislu, da se morajo hraniti odslej v zakonu navedeni vrednostni papirji v poštni hranilnici na Dunaju. Take prisilne odredbe zakon ne obsega. Zakon hoče zgolj to, da morejo stranke izročati vrednostne papirje v hrambo in upravo poštni hranilnici na Dunaju, ker nudi hramba in uprava po poštni hranilnici, kakor poudarja v 3. odstavku naredba pravosodnega ministrstva od 3. januarja 1911 št. 2 nar. p. m. to korist, da dobi upravičeni prejemnik mesto kuponov iz založnega urada izkupilo za kupone v gotovini po pošti.

Iz sedanjih zakonitih predpisov se sme torej le to sklepati, da je dopusten en kakor drug način hrambe in da je stranki prepuščena določitev, katera vrsta hrambe naj velja.

Po § 188. o. d. z. je varuh tisti organ, ki določa način hrambe varovanske imovine, ker spada zadevna določitev v oskrbovanje imovine. To stališče izraža vrhu tega tudi odstavek 3. ministrske odredbe z dne 3. januarja 1911 št. 2 nar. p. m.

Tukaj je mati in varuhinja ml. otrok predlagala hrambo vrednostnih papirjev, ki spadajo v varovansko maso, pri c. kr. davčnem kot založnem uradu, zato je kršen zakon, ker se je odredila hramba proti predlogu v poštni hranilnici na Dunaju.

B. B.

Glej bistveno enako odločbo glede užitkovnih oziroma nadomestbenih skladov od 22. januarja 1913 opr. št. R VI 20/13 v letošnjem „Pravniku“ stran 75.

c) Povrnitev škode v zmislu § 2 zakona z dne 27. aprila 1896 št. 70. drž. zak. — Kupčija s srečkami na obroke.

Tožnik je kupil dne 16. marca 1910 od tožene bančne firme po njenem potniku, oziroma zastopniku tri srečke skupaj za 914 K proti odplačilu kupnine v mesečnih obrokih po 8 K, 6 K in 10 K. Srečke so ostale v posesti tožene firme. Na račun je tožnik odplačal v celem 542 kron 50 h, nakar je zaostal z mesečnimi obroki. Tožena firma je na to v zmislu § 2, zakona z dne 27. aprila 1896 št. 70 drž. zakona, odstopila od pogodbe, katero pravico si je bila pridržala pri sklepu pogodbe ter mu poslala račun, glasom katerega si je odtegnila te-le zneske:

1. za kurzne difference pri nakupovanju in prodaji srečk	K 109.75
2. za kolke	» 6.88
3. za obresti od glavnice	» 110.14
4. za prometni davek	» 3.30
5. za izplačano provizijo	» 72.—
6. za poštnine	» 3.—
7. za seznam o žrebanju	» 5.80
8. za tiskovine	» 1.—
9. za položnice in pristojbine c. kr. poštne hranilnice	» 1.20
10. za režijske prispevke	» 80.—
11. za zavarovalnino	» 24.—

Skupaj torej K 417.57

Priznala pa je toženka v zmislu cit. zakonove določbe obresti od posameznih vplačanih obrokov v skupnem znesku 67 K 32 h ter vpisala tožniku v dobro 191 K 45 h.

Tožnik je zahteval vrnitev vseh vplačanih zneskov z zakonitimi 5% obrestmi vred od posameznih obrokov ter priznal toženki le gotove izdatke za kolke v znesku 6 K 88 h.

C. k. r. okrajno sodišče v Brnu (znak C III 408/13) je obsodilo toženo firmo, da je dolžna plačati tožniku znesek 191 K 45 h; glede ostalega zneska 251 K 05 h je pa tožbeni zahtevek s stroški zavrnilo.

Razlogi.

V zmislu § 2. cit. zakona mora prodajalec, ki si je za slučaj, ako bi kupec ne izpolnil svojih obveznosti, pridržal pravico, da sme od

pogodbe odstopiti, in če se je poslužil, vrniti kupcu sprejet nadavek in vplačane obroke z zakonitimi obrestmi; kupec pa mora po slučajnih okolščinah prodajalcu povrniti škodo, ki bi mu morebiti vsled tega nastala. Z ozirom na to in na izpoved bančnega zvedenca smatra sodišče, da je tožena firma zakonito upravičena odtegniti si zgoraj navedne zneske za škodo, katera ji je vsled odstopa od pogodbe nastala.

P r i z i v n o s o d i š č e je — z ozirom na besedilo zakona (§§ 2 in 11), da ima prodajalec, če je odstopil od pogodbe in izpolnil napram kupcu svoje obveznosti, pravico do »povrnitve škode«, oziroma »do primerne odškodbe« — prvo sodbo potrdilo in izreklo, da so navedene postavke, katere si je tožena firma odtegnila, zanj pravi izdatki ali vsaj, kakor kurzne difference, resnične vrednostne znižbe in znači to za njo efektivno škodo, ne pa izgubo na dobičku.

Tudi **v r h o v n o s o d i š č e** je potrdilo z odločbo z dne 18. junija 1913 opr. št. Rv. III 301/13-1, prvo sodbo. Nasproti tožnikovi trditvi, da ni imel od srečk, ki so ostale v lasti tožene firme, nikake koristi, ampak edino le firma sama, je vrhovno sodišče mnenja, da je imel edino le tožnik korist od srečk. Ta je imel ob točnem vplačevanju obrokov pravico do morebitnih dobitkov in do vsega, kar se pri srečkah utegne smatrati za užitek in značijo vsi od tožene firme odtegnjeni zneski za njo pravo škodo, katero mora trpeti edinole kupec, in je torej njeno postopanje bilo popolnoma upravičeno in v zakonu utemeljeno.

Alojzij Trstenjak.

**d) Spor o porabi prostorov, vzetih skupno v najem, je rešiti pravnim
potom.**

Zobozdravnika A in B sta imela skupno v najem vzete prostore v svrhu izvrševanja zobozdravniške in zobotehnične prakse. Glasom pismenega dogovora so bili v skupni porabi: tehnični atelije, pred-soba, kopalna soba, končno čakalnica, dočim sta imela vsak zase operacijske sobe, ležeče na vsako stran skupne čakalnice. Ta razdelitev prostorov je imela to posledico, da so pacienti enega zobozdravnika prihajali k drugemu in obratno. Razmerje je postalo neznosno, ker sta zdravnika delala vsak na svoj račun in so se množile

medsebojne pritožbe. Oba sta bila prepričana, da je treba drugačne razdelitve prostorov, osobito da se odpravi skupna čakalnica. Zaradi tega zahteva A, ki plačuje polovico najemnine in režijskih stroškov, da naj mu B prepusti prostore na eni strani stanovanja, sam pa naj jih ima na drugi strani, vsak pa lastno čakalnico. S tem B ni bil zadovoljen in A je predlagal, da odloči o tem okrajno sodišče v izvenspornem postopanju po zmislu § 835. obč. drž. zak.

Prvo sodišče (Ljubljana, znak Ne I 212/13) kakor tudi rekurzno sodišče sta napotila predlagatelja na redno pravdno pot, ker se predlog opira na § 835. o. d. zak., torej na določila o skupnosti lastnine in drugih stvarnih pravic, dasi gre po navedbah obeh strank za družabno pogodbo v zmislu § 1175 in dr. obč. drž. zak. in za pravico najemnika v zmislu § 1090 in dr. obč. drž. zak.; te pravice pa ni prištevati stvarnim pravicam do stvari, navedenim v §§ 307, 308 obč. drž. zak., marveč je osebna pravica do stvari, ki postane stvarna šele z vknjižbo v zemljiško knjigo. Tega tukaj ni, zato niso uporabna določila XVI poglavja obč. drž. zak., posebno ne § 835. obč. drž. zak. — Odločiti je v prvi vrsti vprašanje, ali je pogodbenik opravičen zahtevati, da se v najem vzeti prostori rabijo odslej drugače, kakor je bilo določeno v pogodbi. To je pravno vprašanje, ki se ne more rešiti v izvenspornem postopanju.

Vrhovno sodišče ni ugodilo izvenrednemu rekurzu A, ker ni pogojev § 16. ces. pat. od 9. avgusta 1854, št. 208 drž. zak. (odločba od 15. julija 1913, opr. št. R VI 231/13).

Razlogi.

Po pravilni domnevi rekurznega sodišča meri predlog na to, da bi se rabili v najem vzeti prostori odslej drugače, kakor je bilo določeno v pogodbi. Očitek v revizijskem rekurzu, da se opira izrek rekurznega sodišča na okoliščine, ki po spisih niso utemeljene, je neopravičen, saj pritožnik sam svoj predlog s tem utemeljuje, da se v pogodbi ni dogovorila dosedanja raba najetih prostorov za vse čase, kar se mora le tako umeti, da je način porabe pač določen v pogodbi, da pa pogodba ne veže za vedno. Odločbam nižjih stopinj se more tem manje očitati nezakonitost, ker se stvar tudi sicer in ne glede na pogodbeni dogovor ne more dognati v izvenspornem postopanju.

Dr. J. Žirovnik.

B. Kazensko pravo.

a) Zasebni obtožitelj ni dolžan povrniti oproščenemu obtožencu gotovih stroškov in škode na zamudi, — torej tudi ne stroškov za predlog na odmero stroškov in za pritožbo zoper prvosodni sklep, ki odklanja odmero (§ 390 odst. 1. kaz. pr. r.).

S sodbo okrajnega sodišča v Komnu je bila oproščena A na obtožbo B radi prestopka zoper varnost časti po § 487 kaz. zak. v zmislu § 259. št. 3 kaz. pr. r. (U 241/9.)

Obtoženka A, ki se je sama zastopala, je nato predlagala sodno odmero stroškov, nastalih vsled kazenskega postopanja. Navedeno okrajno sodišče pa je odklonilo odmero s tem, da obtoženki, ki se je sama zastopala, ne gre povračilo.

Njeni pritožbi zoper ta sklep je deželno kot vzklicno sodišče v Trstu (Bl 474/9) ugodilo, odmerilo stroške prve stopnje z 8 K 20 h, za pritožbo pa z 9 K 30 h in naložilo plačilo obtožiteljici B. Vzklicno sodišče je sicer poudarjalo, da more oproščena obtoženka zahtevati le povračilo stroškov, navedenih v §§ 381 in 383 kaz. pr. r., da torej zasebni obtožiteljici ni treba plačati odškodnine za zamudo in za vožnje, a priznalo je obtoženki 8 K 20 h za predlog na odmero stroškov in 9 K 30 h za pritožbo zoper odklonilni sklep okrajnega sodišča.

Vrhovno sodišče je izreklo v odločbi od 28. januarja 1913, opr. št. Kr VIII 6/13-4, izdani na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona, da je kršen zakon v določilu § 390 kaz. pr. r.

Razlogi.

Odločba vzklicnega sodišča nasprotuje zakonu. Obe sodišči sta soglasno z odločbo kas. dvora zbirka št. 3346 po pravici izrekli, da zasebni obtožitelj ni dolžan povrniti obtožencu gotovih izdatkov in škodo za zamudo o priliki prihoda k sodišču.

Vzklicno sodišče pa je navedena zneska po 8 K 20 h in 9 K 30 h priznalo obtoženki po krivici. Če obtoženki ne gre povračilo za osebne izdatke, bil je tudi neopravičen predlog za odmero stroškov in naravno tudi ni bilo priznati stroškov za ta predlog. Isto velja o stroških za pritožbo, ki je bila torej tudi neutemeljena. Glede obeh

zneskov se ne more trditi, da so nastali vsled postopanja zasebne obtožiteljice (§ 390 odst. 1 kaz. pr. r.), marveč so bili povsem nepotrebni in jih je obtoženka sama povzročila.

R—i.

b) Pri kaznivih dejanjih, ki so iz storilčeve nemarnosti povzročila nevarnost za življenje, zdravje ali telesno varnost ljudi, prične zastaranje od časa, ko se je nesreča zgodila.

Dne 18. aprila se je udril strop pralnice. Pri tem je zadobila Terezija W. težko telesno poškodbo. Javni obtožitelj je stavil progonski predlog zoper stavbnega mojstra Hermana H. in tesarkega mojstra Jožefa R. radi prestopka po § 335. kaz. zak. Prvi sodnik je ustanovil, da sta se ta dva okrivila v tej smeri, da sta vedela ali vsaj kakor strokovnjaka vedeti morala, da se v danem slučaju za strop pralnice brez primerne prezračevalne priprave ne sme dejati možnikov (Dippelbäume), pa navzlic temu to storila — ali on ju je oprostil; krivo dejanje je bilo končano z momentom, ko je bil strop napravljen, ker je odtlej vsako aktivno delovanje obdolžencev prenehalo in sta pretekli od naprave stropa nekako dve leti, ne da bi bila obdolženca ta čas storila drugo kaznivo dejanje.

Priziv je bil zavrnjen pozivom na razloge prvega sodnika z ozirom na naslednje uvaževanje: Z dejanjem, stoječim pod obtožbo, se je ustvarilo stanje, ki učinkuje nadalje, ne da bi obtoženci pozneje k temu stanju kaj pripomogli; gre torej za nadalje učinkujoči ali delikt, kojega učinek obstaja naprej (Zustanddelikt), ne pa trpežni delikt (Dauerdelikt), ki zahteva po svojem pojmu še nekako protizakonito delovanje ali vsaj nekako ostajanje v protizakonitem razmerju. Zastaranje počne torej v trenutku, ko se je stanje ustvarilo. Zastaranje tudi ni opovirano, ker škoda iz nezgode ni še popravljena, ker je ta škoda nastala šele po storitvi dejanja, da, šele po zastaranju. Pri presoji glede zastaranja more pa samo ob sebi umevno priti v poštev le taka škoda, ki je postala že po dejanju eksistentna.

Na ničnostno pritožbo v varstvo zakona generalne prokurature je vrhovni kakor kasacijski dvor z odločbo z dne 14. majnika 1913 opr. št. Kr I 202/13 izrekel, da kršita sodbiprvega in prizivnega sodišča zakon v določbi § 531. kaz. zak.

Razlogi.

Oprostitev obtožencev H. in R. radi baje nastopivšega zastaranja je protizakonita in je sodišče vprašanje glede zastaranja nepravilno rešilo. Ako je sodišče ustanovilo, da sta obtoženca pri uporabi možnikov opustila smotreno ventilacijo in si s tem naložila krivdo, ki se jima mora po § 335. kaz. zak. prištetevati, onda je obstajal pravni interes na tem, da stavba ne spravlja v nevarnosti življenja, zdravja ali telesne varnosti ljudi niti ne po končani stavbi. Krivda obtožencev je bila torej dvojna, na eni strani vsled tega, ker sta kršila svojo dolžnost, da napravita strop tako, da nevarnost ne more nastopiti, na drugi strani pa sta opustila dolžnost, da odstranita od nju povzročeno nevarno stanje. Ta opustitev je trajala tako dolgo, dokler se odstranitev nastale nevarnosti, čeprav je bila možna, ni izvršila, v tem slučaju torej do tedaj, ko se je strop udril. Od sodišča ustanovljena krivda obtožencev je utemeljila torej trpežni delikt, ki glede na čas, ko se je strop udril in ko se je stavil zasledovalni predlog, še ni zastaral.

Zato je bilo od c. kr. generalne prokurature dvigneni ničnostni pritožbi v varstvo zakona po § 292. kaz. pr. r. ugoditi.

Opomba priobčevalca: Nazor kasacijskega dvora sloni v bistvu na cepitvi dolžnosti stavbenika na dva dela, ki sta v resnici le eno in isto. Po izpolnitvi pogodbe in kolavdaciji stavbe nima stavbenik nobene ingerence več na odpravo nedostatkov, dokler mu teh naročnik stavbe ne pove in od njega ne zahteva bodisi jamstva po §§ 922. nasl., bodisi odškodnine po §§ 1295. nasl. obč. drž. zakona. To so pa obveznosti, ki slede po civilnem pravu iz pogodbe, nima pa stavbenik samostojne dolžnosti, da odpravi nevarnost, vsaj nima niti samostojne pravice, da bi končano stavbo po kolavdaciji še kedaj pregledoval ali nadziral. Lastnik bi gotovo in opravičeno odklonil zahtevo stavbenika, da naj mu da prosti dostop do stavbe, češ, da mora odpraviti morebitne nevarnosti. In kedaj naj se neha ta od kasacijskega dvora ustvarjena posebna dolžnost?! — Ne quid nimis! Nazor kasacijskega sodnega dvora je nevzdržljiv; od končane stavbe jamči stavbenik za škodo gotovo le po civilnem zakonu, ako in koliko zadene njega krivda in ni niti civilno odškodninski zahtev ek zastaran.

Dr. M. D.

c) Lov na veverice ni tatvina.

Deželno kakor prizivno sodišče v G. je v dveh slučajih razsodilo, da je vlovitev prostih veveric tatvina. Reklo je, da ne gre za streljanje na veverice samo zase, v kojem pogledu se je obtoženec morda smel sklicevati na neznanje lovskega zakona, ampak za to, da je streljal v namenu, prilastiti si veverice in si jih tudi prilastil, dasi je moral vedeti, da so zanj ptuje blago. Nič ne de, da veverice ne spadajo v zmislu § 2. štajerskega lovskega zakona z dne 21. sept. 1906 med lovne, taksativno naštete živali; brez lastnika le niso, ampak šteti jih je med tiste živali, ki se jih sme po zmislu § 66. lovsk. zak. loviti le s pismenim dovoljenjem lovskega gospodarja.

Na ničnostno pritožbo v varstvo zakona je vrhovni in kasacijski dvor z odločbo z dne 14. majnika 1913, opr. št. Kr VI 79 in 780/13-4 izrekel, da kršita obe razsodbi prizivnega sodišča zakon v določilih §§ 171, 460 kaz. zak.; obe je v celem obsegu razveljavil in oba obtoženca od obtožbe radi prestopka tatvine po § 460. kaz. zak. po § 259. št. 3. kaz. pr. r. oprostil.

Razlogi.

Kazenskopravna zaščita lovske pravice sloni na določbi § 174 II. f veljavnega kaz. zak. v obliki zakona z dne 9. aprila 1910, št. 73 drž. zak. (prej g). Ta paragraf je po svojem besedilu enak § 154. II. f kaz. zakona z dne 3. septembra 1803. S tem določilom se izreka v revirju prosto živeča divjačina ne glede na okolnost, da je v tem stanju prosto stoječa stvar in da ni, predno ni vlovljena ali zadeta, nikako premakljivo blago (§§ 295. in 382. nasl. obč. drž. zak.), za možen predmet tatvine; odtegnitev iz posesti drugega se kaznuje strožje, ako se je izvršila iz ograjenega gozda ali s posebno drznostjo, ali pa od storilca, ki si s tem napravlja takorekoč prosto obrt. S to pozitivno postavno določbo, ki se znači za razširitev v § 171. kaz. zak. dane opredelbe pojma tatvine, deva se tudi tista tatvina divjačine pod kazen za tatvino, ki ni obremenjena z ravnokar označenimi kvalifikacijskimi okoliščinami. Ta nazor odgovarja § 20. lovskega reda z dne 28. februarja 1786 in justičnemu dvornemu dekretu z dne 7. februarja 1818, št. 1415 zbirka zak. Kaj pa se šteje za divjačino v zmislu § 174. II. f kaz. zak., je bilo preje posneti iz reda za lov in lovske tatove z dne 28. februarja 1786, iz ces. patentu z dne 7. marca 1849, št. 154 (lovski patent), ter se sedaj povzame iz lovskih

zakonov, veljavnih v posameznih kronovinah, ki vsebujejo one ute-
snitve vsem članom države glede prosto stojećih reči pristojećę
okupacijske pravice, na katere kaže § 382. obč. drž. zak. Po teh lov-
skih zakonih in posebno tudi po lovskem zakonu za Štajersko z dne
21. novembra 1906 se smatra v bistvenem soglasju s § 1. reda za lov
in lovske tatove z dne 28. februarja 1786 lovska pravica za izključno
upravičenost, v pristojećem lovskem ozemlju lovne živali gojiti, za-
sledovati, ujemati in streljati, kakor tudi prilastiti si te živali in pa
njihove morebiti odvržene koristne dele, kakor n. pr. rogovje. Ako
pa obstaja izključna okupacijska pravica po teh zakonih le glede
lovnih živali, onda se more po določbi § 174. II. f kaz. zak. dana ka-
zenskopravna zaščita raztezati le na lovne živali. Edino lovne živali
sme imetnik lova sam streljati, le na lovnih živalih se da učiniti
lovska tatvina po neupravičeni prilastitvi. Med te lovne živali pa
spadajo veверice prav tako malo na Štajerskem, kot v drugih kro-
novinah, ki imajo nalik Štajerski novejšę lovske zakone. Veверice so
nasprotno v § 66. odd. 2. štajerskega lovskega zakona naštete med
škodljivimi živalmi, glede kojih je lovljenje, streljanje, prilaščanje,
dovoljeno lovskim upravičencem in njihovemu lovskemu varstve-
nemu osebju brezuvetno, tretjim osebам pa le pod pogojem, da po-
sedujejo pismeno dovoljenje lovskega upravičenca. S tem se nikakor
lovska pravica imetnika lova ne razširjuje na te živali, marveč daje
se mu edino le v interesu neopoviranega izvrševanja lova policijska
zaščita zoper osebe, ki brez njegovega dovoljenja po njegovem re-
virju love take živali in si jih prilaščajo. To sledi po eni strani iz
tega, da je določba § 66. uvrščena med lovsko-policijske določbe in
da se more pismeno dovoljenje upravičenca pod pogoji, navedenimi
v § 67. odst. 3. lovskega zakona nadomestiti z dovoljenjem politič-
nega okrajnega oblastva, ki ga sme zaupanja vrednim osebам, ima-
jočim lovski list, dati po zaslišanju lovskega upravičenca tudi brez
njegovega privoljenja, po drugi strani pa tudi iz tega, da se zahteva
pismeno dovoljenje, dočim bi moralo zadostovati tudi ustmeno dovo-
ljenje lovskega upravičenca, ako bi šlo tu le za pravico lovskega
upravičenca in za vprašanje, ali nasprotno ravnanje utemeljuje tat-
vino, kajti učin tatvine bi odpal že tedaj, ako se je pripetila odtegni-
tev z voljo upravičenca.

Ali ima veверica imovinsko vrednost, ali ne, ni odločilne va-
žnosti. Med vrstami živali, naštetimi v § 66., odst. 2., so mimo popol-

noma brezvrednostnih tudi take, ki jim je radi kožuha pripisovati precejšna vrednost.

Kdor torej ravna glede v § 66., odst. 2. štaj. lovsk. zak. naštetih živalskih vrst zoper tam navedene omejitve, zapade radi prestopka teh določb lovskopolicijski kazni, ki gre po §§ 100 in 107 tega zakona političnim oblastvom, ni pa odgovoren radi tatvine, ser ni nikake lovne živali, torej nikake divjačine v zmislu § 174. II. f kaz. zak. odtegnil iz posesti lovskega upravičenca.

Zatorej je bilo od c. kr. generalne prokurature dvigneni ničnostni pritožbi v varstvo zakona po § 292. kaz. pr. r. ugoditi in izreči, kakor je v razsodbenem izreku povedano.

Dr. M. D.

d) Pripravljanje peciva, namenjenega za trgovino in promet, v nesnažni pekarni in z zamazanim orodjem, učini prestopok po § 14. odst. 1. zakona o živilih, dasi je imetnik obrta čez dan zaposlen v svoji prodajalni. (Odločba kasacijskega dvora od 15. maja 1913, opr. št. Kr II 184/13-4.)

Sodba okrajnega sodišča v K. je izrekla, da je pek A kriv prestopkov po § 11. št. 4 in § 14. št. 1 zakona o živilih z dne 16. januarja 1896, št. 89 iz leta 1897, ker je vedoma prodajal pokvarjen ržen kruh, ne da bi kupovalci vedeli za to ali določno vedeti morali, dalje ker je malomarno konserviral testo, določeno za trgovino in promet v obliki peciva tako, da bi uživanje peciva utegnilo škodovati človeškemu zdravju. V zključno sodišče je oprostilo obtoženca v obeh ozirih; ni verjelo pričevanju P., da je rabil obtoženec pokvarjeno moko za ržen kruh in da je po testu, določenem za pecivo, lazilo premnogo mrčesa, izreklo, da je stvar tržne policije odpraviti nesnažna tla v pekarni in zamazano orodje ter verjelo obtožencu, da mora biti čez dan v prodajalni in prepustiti oskrbovanje pekarije pomočnikom, ki mu ničesar povedali niso o slabi kakovosti moke, vsled česar ga ne zadene ne krivda, ne malomarnost.

S sodbo istega okrajnega sodišča v K. je bil pek A oproščen od obtožbe, da je rabil pekovsko pripravo, določeno za pripravljanje in hrambo živil na način, ki je škodljiv zdravju, dasi mu je moralo to ob dolžni pazljivosti znano biti. Razlogi pravijo, da je nesnaga obtoženčevega orodja sicer utegnili imeti zdravju kvarne posledice,

da pa ta okoliščina, ki naj jo odpravi tržna policija, ne učini prestopka po zakonu o živilih, ker ni domnevati, da bi bila raba nesnažnega orodja zdravju v kvar; to dokazuje § 15. navedenega zakona, ki govori o takih snoveh, zdravju škodljivih, zastrupljenih ali ponarejenih, ne pa o nesnagi. Vzklic javnega obtožitelja zoper oprostitev je vzklicno sodišče zavrnilo kot neutemeljen z ozirom na prvosodne razloge.

Vrhovno kot kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona, da vse tri oprostilne sodbe ne ustrezajo zakonu.

Prvo navedena sodba vzklicnega sodišča je sicer neizpodbojna, kolikor ne veruje pričevanju P., pomoten pa je pravni nazor te sodbe, da je zgolj stvar tržne policije, odpraviti nesnago v pekariji in pri orodju in da ne zadene odgovornost obtoženca, ki mora prepuščati oskrbovanje pekarije svojim pomočnikom. Po § 14. št. 1 zakona o živilih zakrivi prestop, kdor pripravlja živila, določena za trgovino in promet tako, da utegne uživanje škoditi človeškemu zdravju. Če je bilo sodišče prepričano, da je obtoženec pripravljaj pecivo v nesnažni pekarni in z zamazanim orodjem, rešiti je moralo nadaljno vprašanje, ali ne učinkuje tako pripravljeno pecivo zdravju v kvar. To vprašanje se mora vsekakor potrditi z ozirom na to, da si more vsakdo po užitku peciva pokvariti zdravje vsaj zaradi gnjusa, ko je zaznal za nagnjusno pripravo peciva. To, da je moral obtoženi biti čez dan v prodajalni, ga ne oprošča nadziranja svoje pekarije. Kot imetnik obrta je dolžan, da vsaj vobče pazi na red, da nadzira delo in odpravi neprimernosti, za kar ni treba nepretrgane prisotnosti v pekarni. Če temu ni zadostil, je odgovoren za svojo malomarnost. V obrtu obtoženčevem se je torej pripravljalo pecivo, namenjeno za trgovino in promet, na tak način, da je utegnilo škodovati človeškemu zdravju, njega zadene za to krivda zaradi nedostatnega naziranja obrta v obliki malomarnosti. S tem pa je učinjen prestop po § 14. št. 1 zakona o živilih in obtoženi bi se moral krivim spoznati ob pravilni uporabi zakona. Dasi je stvar tržne, odnosno prav obrtne policije, da odpravi v tej obrti vidne nedostatnosti, je obtoženec vendar odgovoren za kršitev kazenskega zakona.

Pravopomotni ste tudi nadaljni dve oprostilni sodbi. Predvsem ni izreka o tem, ali je obtoženec res rabil najdeno onesnaženo orodje za napravo in hrambo peciva, namenjenega za trgovino in promet

(§ 270. št. 7 kaz. pr. r.). V tem primeru je obtoženec odgovoren za zdravju kvarno pripravljajanje peciva, ker ga zadene vsaj malomarnost, s tem pa je učinjen vsaj prestopok po § 14. št. 1 zakona o živilih. Napačen je dalje pravni nazor obeh sodb, da ni prestopka v zmislu zakona o živilih za to, ker ni domnevati, da je raba nesnažnega orodja vobče zdravju kvarna, kajti zakon ne zahteva, da učinkuje živilo zdravju kvarno sploh, ampak le, da je sposobno kvariti človeško zdravje. Napačen je tudi nazor, da govori § 15. zakona o živilih o zastrupljenih ali ponarejenih snoveh; za to domnevo ni podlage v zakonu.

R—i.

Izpred upravnega sodišča.

Pri predpisu vodarine zadrugi za vodo, dobavljeno iz občinskega vodovoda, ne pridejo vpoštev člani zadruge, niti to, so-li občani ali ne.

Občina S. ima vodovod. Določila o rabi vodovoda so obsežena v zadevnem sklepu občinskega odbora in v vodovodnem pravilniku, odobrenem od višjih oblasti, ki so tudi prispevale k stroškom za zgradbo vodovoda. Da se obrestuje in odplačuje vodovodni dolg občine in pokrivajo vzdrževalni stroški, plačujejo domačini, to so občani, vodovodne prispevke po določenem ključu. Ekvivalent za plačila imajo v rabi vodovoda za svoje gospodarske namene in eventualno gašenje požara. Za obrtne namene se poraba vode in plačilo prispevka v vsakem primeru posebej določi. Vodo smejo pri javnih izlivkah porabljati tudi neobčani, dasi ne plačujejo vodarine.

V občini je tudi zadružna mlekarna, ki porablja iz vodovoda mnogo, po navedbi pritožbe, do 100 hl vode na dan. Člani zadruge so deloma občani, deloma spadajo v druge občine. Občina je hotela zadrugi predpisati vodarino za porabo vode, a tako, da bi zadela samo tuje občane, ker domačini itak plačujejo za vodovod. Občinski odbor je torej sklenil, da plačajo zunanji člani za vodo, porabljeno v zadružni mlekarni v njihovo korist, po 30 vinarjev od kubičnega

metra; sklep je bil naznanjen zadrugi z dostavkom, da naj ona plačuje v občinsko blagajno po sklepu občinskega odbora odpadajočo vodarino.

Pritožbi mlekarske zadruge zoper sklep občinskega odbora je deželni odbor ugodil in izpodbijani sklep razveljavil. Po njegovi odločbi je občina sicer upravičena zahtevati vodarino od zadruge kakor pravne osebe, ki rabi vodo iz občinskega vodovoda, ne sme pa predpisovati porazdelitve vodarine na zadrugne člane, ker je to notranja zadeva, ki jo uredi zadruga sama po svojih pravilih.

Pritožbo občine zoper odločbo deželnega odbora je upravno sodišče z razsodbo od 8. maja 1913 št. 4871, kakor neutemeljeno zavrnilo s to-le utemeljitvijo:

Nesporno je, da ima od občine S. zgrajeni vodovod značaj javne občinske naprave. Zato je razmerje med občino kakor lastnico vodovoda in posameznimi odjemalci vode presojati na podlagi norm javnega prava po avtonomni inštančni poti. Tudi se ne zanika dejstvo, ki je izpodbijani odločbi za podlago, da se od mlekarske zadruge porabljena voda iz občinskega vodovoda oddaja neposredno zadrugi, ne pa posameznim njenim članom. Iz tega sledi, da more občina za dobavljeno vodo zahtevati plačilo samo od odjemalca, torej od zadruge. Občina priznava v pritožbi sama, da je ta konstrukcija pravnega razmerja pravilna, opravičuje pa svoj sklep z namenom, da hoče imeti svoje občane od plačevanja vodarine po § 9 obč. reda oproščene. Dosegati ta namen pa ni dopusten po tej poti, ker posamezni člani zadruge osebno niso odjemalci vode iz občinskega vodovoda. Bili bi zavezani k občinski dajatvi, kateri bi ne odgovarjala nobena protidajatev občine. Pri tem stvarnem in pravnem položaju ne pridejo glede vodarine, ki jo mora po zakonu z dne 9. aprila 1873 drž. zak. št. 70, pravilno konstituirana zadruga plačevati za vodo iz občinskega vodovoda, prav nič vpoštev vsakokasni člani te zadruge in torej tudi ne okolnost, so-li občani ali ne-občani.

J. S.

Književna poročila.

System des österreichischen Privatrechtes von dr. Josef Krainz, aus dessen Nachlasse herausgegeben vom Prof. Dr. L. Pfaff. Vollständig umgearbeitet von Dr. Armin Ehrenzweig. Fünfte Auflage. Erster Band: Der allgemeine Teil und das Sachenrecht. Wien, Marz 1913.

Peta izdaja znanega sistema avstr. privatnega prava izpričuje njegovo neizčrpno življensko moč. Seveda provzročajo nova pravna vprašanja, ki silijo na dan, z vsako izdajo večje izpremembe v naukih slovitega našega rojaka in zvebljajo prireditelju izdaje nova izvajanja o novo se ponavljajočih problemih. Prireditelj pete izdaje, profesor Ehrenzweig poudarja, da more uprav pričujočo izdajo imenovati povsem predelano in more prevzeti odgovornost za vso vsebino. Prvič je posegel tudi v sistem in to pri nauku o posesti, uvažujoč sedanje stanje vede. Skrajšal je poglavje o subjektivnih pravicah. Vendar pa je tudi v novi izdaji ostal v pretežnem delu stari „Krainz“, o čegar uredbi in vrlinah govoriti bi bilo pač odveč. Izredno skrbna navedba in uporaba najnovejše domače in inozemske civilistične literature in judikature pomlaja kakor pri prejšnjih tudi v tej izdaji „Krainza“ vedno znova ter eminitetno povečuje njegovo praktično vrednost. P.

Dr. Gustav Hanausek: Amerikanische Skizzen. Vorträge gehalten im Grazer Juristenvereine. Dunaj 1913, Manzova založba. XI + 178 str. Pisatelj je bil 2 krat v Ameriki; vsega skupaj sicer le nekaj čez 2 meseca, ali ob svojih zvezah mu je bilo lahko, da je pač vse, kar zanima pravnika, v velikih potezih pregledal. Uvodoma poudarja, da ima zahvaliti tema posetoma odolečo množino misli in vtiskov. Po zimi je na treh večerih o svojih vtiskih predaval, po leti pa je izdal o teh predavanjih naznanjeno knjigo, spopolnjeno še z nekoliko novimi črticami in pa osobito z bogatim kritičnim aparatom, povzetim iz pestre literature o Ameriki.

Hanausek je prav storil, da je to delo priobčil. Brez dvoma so njegove, čeprav tu pa tam skoraj aforistične črtice povsem sposobne, da nepoznavalcem za Anglosase značilnih pravnih inštitucij podajo sliko, ki baš vsled svoje lapidarnosti bolj miče in poduči, nego debeli folijanti, ki se dajo le s trudom predelati. Posebna prednost pa gre Hanausekovim črticam radi tega, ker slone na samostojnem opazovanju pravnika, ki je gledal z očmi avstrijskega jurista. Refleksij je v knjigi malo, pa tudi to je škodi pisatelju v dobro; baš zato se knjiga čita lažje, vpliva pa globlje.

Skice niso nikak sistem, niti se ne na našajo vse na pravo, pa vendar po ogromni večini. Pisatelj jih je razvrstil po logičnih skupinah.

Najprej govori o pravniških šolah. To poglavje je najboljše, kar ni čuda, vsaj je pisatelj avstrijski vseučilišni profesor. Ameriških univerz je osem zasebnih in 6 državnih. Ni vse univerza, kar nosi naslov university. Dvoje vseučilišč je pisatelj proučil in opisuje njihov velikopotezni ustroj. Predavanja spominjajo bolj na seminaristične diskuzije, kakor na predavanja, pri nas

navadna. Slovita čikagoška univerza ima le malo juristov; v treh letnikih le 284 med 6466 vseh obiskovalcev. Ta in pa tudi slovita hawardska univerza imata internat; v obeh je alkohol do cela prepovedan. Poučno je poglavje o zvezi (Union), zveznih državah, sodiščih in odvetnikih. Pisatelj stavi vprašanje, kje je nadvlada juristov nad nejuristi v pravniških zadevah večja, v Ameriki ali v Nemčiji in Avstriji? Odgovarja, da ta nadvlada v zveznih državah še bolj tlači, kakor pri nas... Za vzrok navaja to, da ameriški pravniki črpajo pravno vednost iz zbirke sodniških odločb. Kodifikacije za celokupno unijo ni. Célo zasebno, zakonsko, splošno kazensko, civilno, oboje procesno pravo spada pod kompetenco posamnih držav. Avtoriteta precendenčnih slučajev, celó tistih iz evropske Anglije, je velikanska. Zveza (Union) daje zakone le za indirektné davke. Značilna je dupliciteta sodišč: zveznih in takih posamne državnice. Ali sodišča imajo pravico, da preskušajo vse zakone glede tega, ali so sestavno pravilni. Tako postanejo sodišča revizijske inštanice za pravilnost zakonodaje; pač najčistejša emanacija demokratične misli. Sodišča so pa tudi nadrejena upravi.

Sodniki se volijo ali imenujejo od guvernerja, po večini le začasno. Kvalifikacija je le redko predpisana. Največkrat postanejo odvetniki sodniki, ki pa s tem materialno ne pridobe. Zaupanje do sodnikov je velikansko; v tem zaupanju tiči garancija za dobro vlado.

Zastopništvo ni predpisano nikjer. Ali navzlic temu zastopajo odvetniki redno. Za kvalifikacijo so posebni predpisi, različni po državah. Le Indiana ima izrecno določbo, da sme k pravni praksi vsak volilec, ki je na dobrem glasu. Največkrat se zahteva za dopustitev k odvetništvu izpit pred sodnikom ali pred posebno komisijo. Tudi žene imajo dostop k odvetniškemu stanu. Odvetniki imajo svoje zbornice, ki so pa brez disciplinarne oblasti. Formalnega pooblastila ni treba, brez predujma ne sprejme odvetnik zastopstva.

Z veliko ljubeznijo razpravlja pisatelj o mladostniških sodiščih. Bil je sam prisoten pri razpravah, po ameriški šegi sedeč kakor gost poleg sodnika.

Hanausek je obiskal dva izmed najznamenitejših zavodov za kaznjence, namreč Sing-Sing kaznilnico in pa prosluli reformatorij Elmira. Glede obeh obiskov nam nudi nebroj interesantnih posameznosti. Ustroj kaznilnic je pač čisto drugačen nego pri nas. Da le eno navedem: mnogi učitelji so izišli iz bivših kaznjencev istega zavoda in baš te se hvali prav posebno. V reformatoriju je najzanimivejši institut odpustitve proti paroli: kaznenec se odpusti pred absolviranjem maksima prisojene kazenske dobe, ako sta splošno ponašanje, kakor tudi napredek v znanstveni in delavniški šoli (school of letters in trades school) tako povoljna, da se sme od odpuščenca domnevati, da se bo tako obnašal, kakor to zakoni od državljanov pričakujejo. Sploh se vse bivanje v reformatoriju ne smatra za kazen, vsaj sramotna ni nikakor. Cel organizem je pravcato amerikanski: Gojenci imajo svoje vojaške vaje, koncerte, gledišče, celo časnik se tiska zanje v zavodu. Javnost ima po zatrdilu Hanausekovega neomajno zaupanje v vodstvo zavoda in njega uspehe.

V zadnjih poglavjih opisuje še nekaj drugih uprav izrazito amerikanskih naprav. Tako zavod Hull House, ki je humanitarni zavod par excellence. V njem bivajo predvsem tisti, ki hočejo spoznati in proučiti življenje delavcev in

priseljencev; zavod pa ima tudi posebne klube, za ženske, za dečke, za može, itd. Ob ogromnih sredstvih zavoda dobe tisoči revnih in najrevnejših pomoči, bodrila, razvedrila in oddiha. Hanausek pravi, da je ta institucija naravnost občudovanja vredna. Za mase ljudstva v Chicagu je odmenjeno 24 parkov. Osobito je tu skrbjeno za otroke, bolje kakor kje koli na celem svetu. Ellis Island je inštitut za kontrolo priseljencev; za nas posebno zanimiv, kajti 69% vseh Slovanov pride v Ameriko iz Avstrije. Pisatelj podaja pregled zakonskih določil o minumu imovine, ki jo mora priseljenec izkazati, o zadržkih izselitve, prinaša obilno statistično gradivo. Hanausek se poteguje iskreno za izboljšanje avstrijskega zakonodajstva glede izseljencev, češ, le malo je takih, ki si v Ameriki kaj prida prislužijo, pa še tisti plačajo to pridobitev — s silnim oslavljenjem svojih moči. Slednjič očrta pisatelj še t. zv. Taylor-system (t. j. uravnavanje dela po izberi delavcev za njemu najprikladnejše delo), ameriško enakost in disciplino, pa tiste palače, ki zgačejo oblake (Wolkenkratzer). Ne pove mnogo, ali značilno.

Iz teh opomb o Hanausekovih črticah se utegne doznati, da je imel pisatelj pred vsem namen informirati se o ameriških razmerah, ki interesirajo pravnika. Kdor se s tem zadovolji, da dobi originalne pa jedrovite informacije, temu bo nakazana knjiga gotovo dobro služila.

Dr. M. D.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1913.

— (Osebnosti.) Pravosodno ministrstvo je izreklo priznanje višjesodnemu svetniku v Zadru Mihi Obuljenu o priliki zaprosene začasne upokojitve za mnogoletno, nadvse požrtvovalno in vestno delovanje v službi pravosodne uprave. — Imenovani so: za avskultanta pravni praktikant Marko Ružič v okrožju višjega dež. sodišča v Trstu; za prvega državnega pravdnika v Celovcu dež. sodni svetnik Viljem Portugall v Gradcu. — Odvetniško pisarno sta otvorila: dr. Marko Stanjko v Ljutomeru, dr. Ivan Šavnik v Trstu. — V pokojena sta na prošnjo: dež. sodni svetnik in predstojnik okrajnega sodišča Robert Englisch v Podkloštru stalno, državnega pravdnika namestnik dr. Ridiger Sandri v Rovinju začasno. — Umrli je avskultant Karel Jožef Kavčič v Gorici.

— (Novi člani oz. naročniki.) Dr. Ivan Černe, tajnik dež. banke, tu; dr. Igo Janc, odvetnik v Radovljici; dr. Mirko Koršič, c. kr. sodnik v Gorici; dr. Vladimir Orel, odv. kand. v Gorici; dr. Karel Šabec, odv. kand. v Gorici; Josip Zdošek, okr. sodnik in predstojnik na Vranskem; dr. Diego Ziegler, odv. kand. v Gorici; Josip Zorzi, c. kr. drž. pravn. nam. v Gorici; dr. Josip Leskovar, odvetnik v Mariboru; dr. Ivan Zabukovšek, odvetnik v Šmarju pri Jelšah.

— (Franc Ksaver Jelenec [Jellenz]) pravoslovec, rojen v Selcih na Gorenjskem 26. novembra 1749, umrl v Inomostu 19. aprila 1805. Obiskoval je

šolo v Beljaku, v Celovcu in v Ljubljani. Ker se ni hotel ukloniti volji očetovi, ki ga je bil namenil za duhovniški stan, ga je oče zavrzel — in naš Jelenec samemu sebi prepuščen je šel 1770 na Dunaj, da bi študiral pravoslovje, toda revščina in beda ga je prisilila, da se je vpisal k vojakom. Ko so se bile njegove razmere nekoliko zboljšale, se je zopet vrnil k študijam ter se je izobrazil za učiteljstvo in postal profesor cerkvenega prava na visoki šoli Inomoški — in ko so to šolo leta 1782 ukinili, je postal profesor državlanskega prava v Freiburgu, kjer je pridržavši profesuro leta 1791 postal tudi apelacijski svetnik. Leta 1797 je prišel kot apelacijski svetnik in ravnatelj juridične fakultete v Inomost, kjer je ostal do svoje smrti, ki ga je dohitela v 56. letu njega starosti.

Pisateljsko delovanje njegovo se omejuje na nekaj manjših pesniških, pravoznanskih in zgodovinskih sestavkov po časopisih. V Posseltovem Archivu (1789, I. zv.) je njegov hvalospev na Jožefa II. govoren v imenu visoke šole Freiburške in Posseltov Wissenschaftliches Magazin für Aufklärung (1785, 3. sn.) obsega Jelenčev govor o rimskem pravu povodom otvoritve predavanj, vrhu tega pa v naslednjih snopičih še več sestavkov o predmetih javnega in zasebnega prava. Samostojno so izšli v tisku tile spisi: „Rede auf den Tod der römischen Kaiserin Maria Theresia (Innsbruck, 1780)“ — „Der Mann am Capitol besungen (Kempten, 1784)“ — Zwei Reden über die allgemeinen Grundsätze des Criminalrechts und der Literatur desselben (Wien, 1785) in sicer prvi govor „Allgemeine Grundsätze des Kriminalrechts“ govoren 20. aprila 1784 — drugi govor pa „Literargeschichte des Kriminalrechts“.

Jelenec je bil na glasu kot bistroglavec in prostomislec in je kot profesor užival pri mladeničih učencih veliko udanost, katero je on v tistih časih, ko je vse vrelo v razlikah mnenj in se ravvalo na vojsko, izrabljal v pospeševanje domoljubnega mišljenja in plemenitih namenov. — „Biedermanns Chronik“ posebno pohvalno povdarja o njem, da si je mnogo prizadeval, da iztrebi zastarele predsodke in sesvedrane, zmedene nazore.

— (Kriminalistični zavod na vseučilišču v Gradcu.) K izva-
janjem v razpravi drja. Fr. Goršiča o prostem pravu str. 271, ki je načela vele-
važno pravnomodroslovno vprašanje v našem glasilu, dovoljujem si pripominjati,
da se kriminalno pravo na vseučilišču v Gradcu že predava v najožjem stiku s
prakso. Tu obstoja od lanskega leta sem kriminalistični zavod, ustanovljen
od prvaka kriminalistike prof. drja. Hansa Grossa, ki je izšel sam iz prakse
in pač zato dobro čutil, kako krvavo je potreba juristu tudi praktičnega zmisla
za predmet. Gross je utemeljeval ustanovitev inštituta naravnost s tem, da je
treba postaviti kazensko pravo na podlago iz življenja vzeto. Dijak jurist naj vidi,
kaj je hudodelstvo, kako se izsledi, kako se preganja, kako se izvršuje kazno-
vanje v praksi. Definicije hudodelstev mu ne hasnejo mnogo; še le če spozna,
kako se hudodelstva v resničnem življenju izvršujejo, dobi zmisla za pravilno
upoštevanje teh socijalnih pojavov in za socijalni boj taiste. Dijak pa naj
tudi že izve, kako se v praksi hudodelcu hudodelstva dokažejo, kaki proble-
mi pridejo tu v poštev — osobito v psihološkem oziru. Celo polje krimi-
nalne psihologije in antropologije, kriminalistike, na vse zadnje
kriminalne statistike naj se mu odpre. Če medicinci pridobivajo svoje uke ob

živem materialu, zakaj naj bi bilo pri juristih drugače?! Le tisti jurist, ki se je učil teorije ob praksi, bo v resnem jurističnem poklicu odolel praktičnim potrebam. Gross je prišel po tem potu do čisto pravilnega zaključka: Kriminalistični inštitut, iz kojega naj črpa dijak zmisel in razumevanje za prakso, spada na vseučilišče. Kakor že rečeno, ustvaril se je graški kriminalistični zavod 1912. leta. Ima šest oddelkov. Prvi oddelek ima skrb za predavanja o predmetih iz kriminalističnih pomožnih vednosti, osobito o realijah kazenskega prava; drugi tvori knjižnico, tretji je kriminalni muzej, četrti — kriminalni laboratorij, kriminalna štacija, ki je poklicana, da ob bogatih sredstvih kriminalističnega zavoda preiskuje, daje svete naravnost praktikom, ki se na stacijo obračajo; zadnji oddelek tvori — publicistični organ zavoda, ki je za sedaj še prosluli Grossov arhiv. — Pobljži opis notranjega ustroja in vspahov kriminalističnega zavoda si pridržim za drugo priliko. Danes naj še omenim, da vlada med dijaštvom za ta zavod dovolj zanimanja, in da vse kaže, kako prav je imel Gross, trdeč, da uvedba novih predmetov v kazensko pravo po zmislu modernih zahtev dijaka ne bode obteževala, marveč mu študij celo olajševala, ker mu bode dajala mnogo več veselja do stvari. — Slednjič bi še pripomnil, da so tudi drugod čisto v zmislu modernega pokreta prostega prava zboljšali pouk kriminalnega prava. Tako sta ustanovili vseučilišči v Luttichu in Lausanne posebne kriminalistične laboratorije in ju vzeli popolnoma pod svoje okrilje; njihova zadeva je slična, pa ne tako univerzalna kakor graškega kriminalističnega zavoda.

Dr. M. D.

— („Prosto“ pravo na dunajskem vseučilišču.) Za prihodnji zimski tečaj prijavlja docent dr. Kelsen koleg: „Einführung in die Methodologie der Rechtswissenschaft (Methode der Rechtsanwendung mit besonderer Berücksichtigung der Freirechtsbewegung.)“

P.

— (Corrigenda.) Beri stran 257, 4 vrsta od zgoraj Gevsov, stran 257, 3 vrsta od zdolaj sources, stran 260, 22 vrsta od zgoraj „s pravimi očmi“, stran 260, 9 vrsta od zdolaj vrednotno znanost, stran 262, 14 vrsta od zgoraj lakonično, stran 262, 5 vrsta od zdolaj dolnjih mesto delujočih, stran 263, 3 vrsta od zgoraj često mesto čisto, stran 265, 11 vrsta od zgoraj zanori (ne zamori), stran 265, 15 vrsta od zgoraj stopnji, stran 265, 18 vrsta od zgoraj Da (mesto Ta).

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.

b) Pri kaznivih dejanjih, ki so iz storilčeve nemarnosti povzročila nevarnost za življenje, zdravje ali telesno varnost ljudi, prične zastaranje od časa, ko se je nesreča zgodila	308
c) Lov na veverice ni tatvina	310
d) Pripravljanje peciva, namenjenega za trgovino in promet, v nesnažni pekarni in z zamazanim orodjem, učini prestop po § 14 odst. 1 zakona o živilih, dasi je imetnik obrta čez dan zaposlen v svoji prodajalni. (Odločba kasačijskega dvora od 15. maja 1913, opr. št. Kr II 184/13-4.)	312
4. Izpred upravnega sodišča.	
Pri predpisu vodarine zadrugi za vodo, dobavljeno iz občinskega vodovoda, ne pridejo v poštev člani zadruge, niti to, so-li občani ali ne	314
5. Književna poročila	316
6. Razne vesti	318

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma 1. 1897. in 1909. ter z dopolnilom za 1. 1906–1910. krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 120.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 180.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 320.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 320.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 160; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —80; Pristojbine o zapuščinah, K —80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 360.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišničkoj biljegovini, à K —80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 560.

Kazenskopravni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčič, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštneju povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštneju v gotovini ali v poštneju znamkah.